

ZGODOVINA GRUZIJE

Gruzija je država z bogato in dolgo zgodovino, ki sega več tisoč let nazaj. Zaradi svoje geografske lege na stičišču Evrope in Azije je bila Gruzija pogosto prizorišče kulturnih, verskih in političnih vplivov.

Predantična doba

1. **Prva naselitev**:

- Gruzija je ena izmed najstarejših naseljenih regij na svetu. Najdbe, kot so orodja in fosili, kažejo na prisotnost človeka že pred 1,8 milijona leti (najdba Homo georgicus v Dmanisiju).
- V bronasti dobi (3. tisočletje pr. n. št.) so na območju nastale prve skupnosti, ki so se ukvarjale s poljedelstvom, kovinarstvom in trgovino.

2. **Kolhide in Iberija**:

- Na ozemlju današnje Gruzije sta v antiki obstajali dve glavni kraljestvi:
- **Kolhida** (zahod Gruzije): Znan po mitu o Argonavtih in zlati runi.
- **Iberija** (vzhod Gruzije): Pomembno kraljestvo, ki je imelo stike z Rimom in Perzijo.

Antika

- **1. tisočletje pr. n. št.**: Gruzija je postala središče trgovine in kulture med Mezopotamijo, Grčijo in Skitijo.
- **1. stoletje n. št.**: Gruzijska kraljestva so postala del rimskega vplivnega območja.
- **Kristjanstvo**: V 4. stoletju je kralj Mirian III. iz Iberije sprejel krščanstvo kot uradno vero, kar je Gruzijo uvrstilo med prve krščanske države na svetu.

Srednji vek

1. **Zlata doba** (11.–13. stoletje):

- Pod kraljico **Tamar Veliko** (1184–1213) je Gruzija dosegla vrhunec politične in kulturne moči. Bila je močna monarhija z razširjenim ozemljem, ki je segalo do današnje Armenije, Azerbajdžana in dela Turčije.
- Razcvet umetnosti, književnosti in arhitekture (znameniti ep "Vitez v tigrovi koži").

2. **Mongolski vpadi**:

- Od 13. stoletja je Gruzija doživljala vdore Mongolov, kar je oslabilo njeno moč.
- V naslednjih stoletjih so Gruzijo napadali tudi Timurid, Otomani in Perzijci.

Nov vek

1. **Razdelitev in tuj vpliv**:

- V 16. in 17. stoletju je bila Gruzija razdeljena na manjša kraljestva in kneževine, kar je oslabilo njeno obrambo pred Otomanskim imperijem in Safavidsko Perzijo.
- Gruzini so ohranili svojo kulturno in versko identiteto kljub tujim vplivom.

2. **Ruski imperij**:

- Leta 1783 je vzhodna Gruzija (Kraljevina Kartlija-Kahetija) podpisala pogodbo z Rusijo za zaščito pred Otomani in Perzijci.
- Leta 1801 je Rusija anektirala vzhodno Gruzijo, sledila je postopna aneksija preostalega ozemlja. - V 19. stoletju je bila Gruzija del Ruskega imperija, kar je prineslo gospodarske in infrastrukturne spremembe, a tudi nacionalistične težnje.

20. stoletje

1. **Neodvisnost (1918–1921)**:

- Po razpadu Ruskega imperija leta 1917 je Gruzija razglasila neodvisnost (Demokratska republika Gruzija).
- Leta 1921 je Sovjetska zveza zasedla Gruzijo in jo vključila v ZSSR.

2. **Sovjetsko obdobje**:

- Pod sovjetsko oblastjo je Gruzija doživela industrializacijo, a tudi represijo in zatiranje gruzijskega nacionalizma.
- Vodilni sovjetski politik Josif Stalin je bil rojen v Gruziji.

3. **Razpad ZSSR**:

- Gruzija je leta 1991 razglasila neodvisnost po razpadu Sovjetske zveze.

Sodobna Gruzija

1. **Politične napetosti**:

- Po osamosvojitvi je država doživela državljansko vojno in konflikte v regijah Abhaziji in Južni Osetiji, ki sta danes de facto neodvisni, a mednarodno priznani kot del Gruzije.
- Leta 2008 je Gruzija doživela vojaški konflikt z Rusijo.

2. **Razvoj in reforme**:

- Od začetka 21. stoletja si Gruzija prizadeva za modernizacijo, gospodarsko rast in približevanje Zahodu (EU in NATO).
- Kljub izzivom ostaja država ponosna na svojo bogato kulturno dediščino in naravne lepote.

Gruzija je danes znana kot križišče med tradicijo in modernostjo, z edinstveno kulturo, gostoljubnimi ljudmi in močno navezanostjo na svojo zgodovinsko identiteto.

V Gruziji uporabljajo **gruzijsko pisavo**, ki je znana kot **mkhedruli** (მხედრული). Gruzijska pisava je unikatna in se uporablja izključno za gruzijski jezik ter nekatere druge jezike v Kavkaški regiji. Ima dolgo zgodovino in je del gruzijske kulturne dediščine.

Ključne značilnosti gruzijske pisave:

1. **Vrste pisav**:

- Gruzijska pisava ima tri zgodovinske različice:
- **Asomtavruli** (ასomt'avruli): Stara monumentalna pisava, pogosto uporabljena v kamnitih napisih.
- **Nuskhuri** (ნუსხური): Pisava iz srednjega veka, uporabljena v rokopisih in cerkvenih besedilih.
- **Mkhedruli** (მხედრული): Današnja sodobna pisava, ki se uporablja v vsakdanji komunikaciji in tiskanju.

2. **Abeceda**:

- Gruzijska pisava ima 33 črk, ki predstavljajo foneme gruzijskega jezika.
- Vse črke so pisane ločeno (ni velikih ali malih črk kot v latinici).
- Abeceda je fonetična, kar pomeni, da vsaka črka predstavlja določen zvok.

3. **Edinstvenost**:

- Pisava je edinstvena in nima direktnih povezav z drugimi svetovnimi abecedami, kot so latinica, cirilica ali arabska pisava.
- Njena oblika je zaobljena in elegantna, kar ji daje poseben estetski značaj.

4. **Uporaba**:

- Poleg gruzijskega jezika se gruzijska pisava uporablja tudi za pisanje nekaterih drugih jezikov na Kavkazu, kot so svanščina, megrelski in lazijski jezik.

Gruzijska pisava je del UNESCO-vega seznama nesnovne kulturne dediščine, saj je tesno povezana z nacionalno identiteto Gruzije in njeno bogato zgodovino.

Gruzijski jezik

Gruzijski jezik (v gruzijsščini: **ქართული ენა**, izgovorjava: *kartuli ena*) je uradni jezik Gruzije in eden izmed najstarejših jezikov na svetu, ki je še vedno v rabi. Spada v skupino **južnokavkaških** (kartvelskih) jezikov.

Glavne značilnosti

1. Jezikovna družina:

- Gruzijski jezik pripada **kartvelski jezikovni družini**, ki vključuje še:
- **Svanščino** (svan),
- **Megrelščino** (mingrelian), - **Lazijski jezik** (laz).
- Ti jeziki so tesno povezani, vendar niso medsebojno razumljivi.

2. Govorcev:

- Gruzijski jezik ima približno **3,7 milijona govorcev** v Gruziji in med gruzijsko diasporo po svetu.

3. Pisava:

- Gruzijski jezik uporablja **unikatno pisavo** (glej zgoraj):
- **Mkhedruli** (**ႠႢ**) je sodobna pisava z 33 črkami, ki ustrezajo glasovom gruzijskega jezika.
- Pisava je fonetična, kar pomeni, da ima vsak glas svojo črko. - Pisava je simbol nacionalne identitete in kulturne dediščine.

Zgodovina

1. Izvor jezika:

- Gruzijski jezik ima korenine, ki segajo več tisoč let nazaj.
- Prva pisna pričevanja segajo v 5. stoletje n. št., ko so začeli uporabljati staro pisavo **asomtavruli**.

2. Literarni jezik:

- Gruzijski knjižni jezik se je razvil že v srednjem veku.
- Ena najpomembnejših del v gruzijsščini je epska pesnitev **"Vitez v tigrovi koži"** (Šota Rustaveli, 12. stoletje), ki velja za nacionalni literarni zaklad.

Jezikovna struktura

1. Fonologija:

- Gruzijski jezik ima **zapleten fonološki sistem**, vključno z več soglasniškimi sklopi, kot so besede z do šestimi soglasniki zapored (**მწვრთნელი** – *mcvrt'neli*, "trener").
- Ni tonov, kar je značilno za nekatere kavkaške jezike.

2. Gramatika:

- Gruzijsščina je **aglutinativen jezik**, kar pomeni, da so končnice in pripone ključne za oblikovanje besed in njihovih pomenov.
- Samostalniki imajo **sedem sklonov**.
- Glagoli so kompleksni in vključujejo vid, čas in osebo (subjekt, objekt in posredni objekt).

3. Besedni red:

- Običajen besedni red je **SOV** (subjekt-predmet-glagol), vendar je fleksibilen.

Posebnosti in zanimivosti

1. Edinstven jezik:

- Gruzijski jezik nima tesnih povezav z nobenim večjim svetovnim jezikom. - Jezik ni indoevropski, semitski ali uralski, kar ga dela edinstvenega.

2. **Dialekti**:

- Gruzijski ima več regionalnih dialektov, ki pa so medsebojno razumljivi.
- Glavni dialekti vključujejo kartlijski, kahetski, imeretski, mingrelijski in svanski govor.

3. **Moderni vplivi**:

- Kljub močni identiteti je gruzijski jezik prevzel besede iz drugih jezikov, kot so ruščina, perzijsčina in turščina, zaradi zgodovinskih vplivov.

Pomen jezika danes

Gruzijski jezik je simbol nacionalne identitete in kulturne dediščine Gruzije. Vse več mladih se zaveda njegovega pomena, kljub globalizaciji in vplivu tujih jezikov, kot so angleščina in ruščina. Ohranjanje gruzijskega jezika je ključno za ohranjanje unikatne gruzijske kulture.

Glavne razlike med **Turčijo** in **Gruzijo**

1. **Geografija**

- **Turčija**:

- Velika država, ki leži na dveh celinah – večji del v Aziji (Anatolija) in manjši del v Evropi (Trakija). - Ima zelo raznoliko pokrajino, od gorovij in visokih planot do sredozemskih obal.
- Je več kot 20-krat večja od Gruzije po površini.

- **Gruzija**:

- Manjša država na južnem Kavkazu, leži med Črnim morjem in gorovjem Veliki Kavkaz. - Prevladujejo gore in rečne doline.
- Podnebje je mešanica zmernega in subtropskega, z bujnim zelenjem, zlasti na zahodu.

2. **Zgodovina**

- **Turčija**:

- Ima korenine v Osmanskem cesarstvu (1299–1923), ki je bilo eno najmočnejših imperijev v zgodovini.
- Leta 1923 je postala moderna republika pod vodstvom Mustafe Kemala Atatürka.
- Zgodovinsko povezana z islamskim svetom in širšo Azijo.

- **Gruzija**:

- Ima starodavno zgodovino, z neprekinjenim naseljevanjem več tisoč let.
- Zlata doba je bila pod kraljico Tamaro v 12. stoletju.
- Močno povezana s krščanstvom, ki je postalo uradna vera v 4. stoletju.

3. **Kultura**

- **Turčija**:

- Kulturni most med Evropo in Azijo.
- Islamska kultura ima pomembno vlogo, čeprav je država uradno sekularna.
- Tradicionalna glasba, ples (npr. *halay*) in kulinarika (kebabi, baklava, turška kava) so znani po svetu.

- **Gruzija**:

- Zgodovinsko vezana na pravoslavno krščanstvo, kar se odraža v arhitekturi (cerkve, samostani).
- Močno kulturno izročilo, vključno s tradicionalnimi pesmimi (polifonija) in plesom.
- Znana po svoji gostoljubnosti in vinu, ki velja za eno najstarejših na svetu.

4. **Religija**

- **Turčija**:

- Večina prebivalstva je muslimanov (pretežno suniti), čeprav je država uradno sekularna. - Duhovni vpliv islama je močan, čeprav obstaja raznolikost v religiozni praksi.

- **Gruzija**:

- Prevladuje pravoslavno krščanstvo (Gruzijska pravoslavna cerkev je avtokefalna in zelo vplivna).
- Ima majhne muslimanske in judovske skupnosti.

5. **Jezik**

- **Turčija**:

- Uradni jezik je **turščina**, ki spada v altajsko jezikovno družino.
- Pišejo z latinico od reforme pisave leta 1928.

- **Gruzija**:

- Uradni jezik je **gruzijsščina**, ki spada v kartvelsko jezikovno družino in uporablja unikatno pisavo (mkhedruli).

6. **Politični sistem**

- **Turčija**:

- Predsedniška republika z močnim voditeljem (trenutno Recep Tayyip Erdoğan).
- Ima pomembno vlogo v mednarodni politiki (članica NATO, kandidatka za članstvo v EU).

- **Gruzija**:

- Parlamentarna republika, ki si prizadeva za večjo integracijo z Zahodom (EU, NATO).

- Ima bolj omejeno mednarodno vlogo zaradi velikosti in političnih izzivov.

7. **Ekonomija**

- **Turčija**:

- Ena največjih svetovnih gospodarstev, osredotočena na industrijo, izvoz in turizem.
- Ima pomemben strateški položaj kot stičišče trgovinskih poti med Evropo in Azijo.

- **Gruzija**:

- Manjša, a hitro razvijajoča se ekonomija, osredotočena na turizem, kmetijstvo (vino) in storitveni sektor. -
- Ima koristi od tranzitnih poti med Azijo in Evropo.

8. **Turizem**

- **Turčija**:

- Znana po obmorskih letoviščih (Antalya, Bodrum), zgodovinskih mestih (Istanbul, Efez) in naravnih lepotah (Kapadokija, Pamukkale).

- **Gruzija**:

- Pritegne turiste z naravno lepoto (gorovje Kavkaz, dolina Kazbegi), zgodovinskimi samostani in vinorodnimi območji (Kakheti).

Povzetek

Med Turčijo in Gruzijo so velike razlike v velikosti, kulturi, jeziku, veri in zgodovinskih vplivih. Medtem ko je Turčija večja in močno vplivna država na stičišču Zahoda in Vzhoda, je Gruzija manjša, vendar ponosna na svojo neodvisnost, starodavno tradicijo in naravne lepote.